

Problematika hluchoty: aktuální otázky

8. hodina (1. 12.)

OTEVŘENÉ VZDĚLÁVÁNÍ

Tamara Kováčová

Mgr. Tamara Kováčová

- pracuje v organizaci EDUin

EDUin

- www.eduin.cz
- nezisková organizace
- informační centrum o vzdělávání – poskytuje rodičům informace o dění v oblasti vzdělávání
- cílem je zajistit, aby všechny děti (slyšící, neslyšící i jiné) v ČR chodily do kvalitních škol
- Skautský institut (Staroměstské náměstí) – každé úterý 17:00–19:00 zde probíhá program zaměřený na vzdělávání, akce jsou určeny odborníkům rodičům i jejich dětem, např. rodiče tak dostanou informace o různých metodách výuky a mají představu o tom, co mohou po škole požadovat
- *pozn.:* EDUin vznikl před sedmi lety, tématem otevřeného vzdělávání se začal zabývat před třemi lety, dříve se ovšem důležité informace a aktuality týkající se vzdělávání do médií nedostávaly, EDUin to chtěl změnit, pravidelně tak každý týden vydával tiskovou zprávu o problematice vzdělávání, zprávy sice nebývaly otištěny, ale EDUin se tak dostal do povědomí novinářů, kteří se na něj začali v otázkách vzdělávání sami obracet, nyní má 1,5 mediálního výstupu denně

Otevřené vzdělávání

- <http://otevrenevzdelavani.cz/>,
FB skupina: <https://www.facebook.com/groups/otevrenevzdelavani/about/web>
- *Aliance pro otevřené vzdělávání* – sdružuje přes 80 jednotlivců a organizací – vytváří brožury, pořádá workshopy, věnuje se advokační činnosti...
- na stránkách existuje seznam zdrojů a výukových materiálů pro různé předměty, z nichž mohou učitelé čerpat

1) použiji už hotové materiály jiných

- **Khanova škola** (<https://khanovaskola.cz>)
 - portál obsahující videolekce z různých oblastí (ekonomie, biologie...)
- **metodický portál RVP** (<http://rvp.cz/>)
 - státní portál určený učitelům
 - měl by obsahovat informace o vzdělávání i různé materiály, je ale nepřehledný a uživatelsky nevhodný
 - jsou zde i hotové hodiny, které mohou učitelé využít
- **MOOC** (<https://www.mooc-list.com/>)
 - = massive open on-line courses
 - kurzy, které začaly pořádat nejprestižnější univerzity na světě, především ty americké (MIT, Harvard)
 - asi nejznámějším rozcestníkem je <https://www.coursera.org/>
 - na kurz se lze zapsat zadarmo a absolvovat ho online, kurz má např. 3 týdny a obsahuje videolekce, texty ke čtení a úkoly
 - kurz dokončí jen asi 3 % účastníků, ti pak získají certifikát, za který už se platí, ale i bez závěrečného absolvování jsou kurzy velmi přínosné
 - jde o masivní kurzy, určené pro většinu lidí, proto jsou dost obecné a věnují se především populárním tématům
- **CourseWare**
 - stránka, na které lze najít hotové hodiny, mají ji nejen prestižní zahraniční univerzity (Harvard, Stanford, MIT...)
 - podpora vysokoškolských pedagogů, kteří zde sdílí své sylaby, včetně studijního plánu, seznamu četby, testů apod.
 - materiály mohou využívat i lidé, kteří nemohou na vysoké škole studovat
- virtuální hospitace
 - učitel se může podívat, jak učí někdo jiný
 - Youtube kanál *Pomáháme školám k úspěchu* (https://www.youtube.com/channel/UCX9pauhT9kXJ_soR7pNNRVw) – můžeme zde najít videa s ukázkami čtenářských dílen či výuky Hejného metodou apod.

2) tvořím vlastní materiály

- učitel sdílí své přípravy, natáčí své hodiny, může psát vlastní učebnice
- učebnici lze vydávat i postupně – takto vzniká učebnice jednoho učitele mediální výchovy, ten své přípravy sdílí na <https://www.slideshare.net/>, postupně z nich pak tvoří digitální učebnici
- výhody otevřených materiálů:
 - otevřené vzdělávací materiály umožňují reagovat na momentální společenskou situaci, na to, co se zrovna děje → např. se teď hodně mluvilo o uprchlické krizi, je jasné, že se na to budou děti ve škole ptát, učitelé však nemají žádné

osnovy k tomu, jak toto téma probrat, nemusí však čekat na nové učebnice, skupina učitelů občanské výchovy vytvořila online dostupný materiál s náměty, jak s dětmi o uprchlické krizi mluvit → na událost bylo možné okamžitě reagovat, podobně teď jeden učitel vytváří materiály týkající se témat jako jsou hoaxy nebo fake news

- možnost vzájemného spojování předmětů – to se stává moderním výukovým přístupem, třeba ve Finsku je vzdělávání založené na tzv. fenoménech – např. teď je olympiáda a tomuto tématu, fenoménu se budeme věnovat v jednotlivých předmětech, vždy jiným způsobem → informace se vyskytují v logických kontextech u nás ale takové učebnice, které by byly vystavěny kolem fenoménů, nejsou → prostor pro otevřené vzdělávací zdroje
- jsou bezplatné
- vytvořený materiál může učitel vložit např. na portál RVP, stránku <http://www.obcankari.cz/> apod.

3) materiály tvoří žáci

- např. program *Studenti píší Wikipedii* – studenti tvoří hesla (do tvorby a editace hesel na Wikipedii se může zapojit každý)
- žáci mohou vytvářet vzdělávací materiály pro žáky z jiných tříd, např. výuková videa – sami se tím učí, zároveň se naučí pracovat i s médií a je to pro ně zábava
- žáci z Plané nad Lužnicí vytvořili video o tzv. „šmejdech“ určené seniorům
- *Project Management for Instructional Designers* – učebnice pro daný obor, kterou sepsali studenti se svým vyučujícím, protože žádná taková učebnice předtím neexistovala, nyní je dostupná zadarmo
- v r. 2005 vznikla na ČNES v rámci předmětu Struktura a fungování ZJ učebnice pro učitele na školách pro sluchově postižené, každý student zpracovával svou kapitolu

- otevřený materiál neznamená, že je zdarma
- materiál musí splňovat několik podmínek
 - kopii materiálu musím mít k dispozici → mohu si ji např. stáhnout
 - materiál mohu sám používat
 - pokud má materiál nedostatky, mohu do něj zasáhnout
 - mohu materiály kombinovat dohromady
 - materiál mohu dál sdílet
- licence Creative Commons (CC)
 - autor si zde může vybrat, jaký typ licence použije pro své dílo → určit, co všechno s dílem lze dělat
 - existuje 6 variant licence – např. licence BY vyžaduje pouze uvést původního autora materiálu, licence BY-ND požaduje uvedení autora a zároveň nezasahování do materiálu atd.
 - licence lze využít nejen pro vzdělávací materiály, ale i pro filmy, hudbu...

- *pozn.* pokud chci v seminární práci použít obrázky, ale nechci porušovat autorská práva → Google – Obrázky – Nastavení – Rozšířené vyhledávání – Práva k užití → lze tam vybrat různé možnosti licence

Jsou materiály otevřené i pro neslyšící?

- otevřené zdroje většinou neslyšícím dostupné nejsou
- u videí chybí titulky
- portál RVP.cz – má záložky Vzdělávací materiály pro žáky se sluchovým postižením preferující ZJ – nic v ní však není
- žádný z materiálu není přímo v ČZJ nebo alespoň do ČZJ přeložený – za překlady nikdo nechce platit, je to prý drahé, zpětné dodávání překladů však bude ještě dražší
- EDUin se snažil do kritérií kvality materiálů zapojit i požadavek na dostupnost pro neslyšící, nevidomé atd., ale nepovedlo se to
- Deaf Gain – přínos neslyšících slyšícímu světu
- universal design – pokud upravím podmínky, například zpřístupním prostor pro vozíčkáře, zkvalitním tím prostor i pro ostatní (rampy pro invalidní vozíky využijí i maminky s kočárky, indukční smyčku pro nedoslýchavé ocenění i staří lidé se sluchadly) → produkt dělám lepší jako celek
- titulky v českém jazyce slouží nejen neslyšícím, ale také cizincům, lidem s dyslexií, dětem, které se učí číst, lidem s odlišnými učitelskými styly, transkript titulků mohou vytisknout a dále s ním pracovat, navíc se díky nim dá vyhledávat v samotném videu

Severský filmový klub (<http://www.sfklub.cz/>) – pořádá pravidelně filmové festivaly (Severský filmový podzim a Severská filmová zima) – festivaly jsou zpřístupněny neslyšícím, filmy obsahují titulky, navíc barevně odlišené podle toho, kdo zrovna mluví, ukázalo se, že protože diváci často severské jazyky neovládají, oceňují titulky i ti slyšící, kterým titulky pomáhají se ve filmu orientovat

- → produkt je tak lepší sám o sobě

Otázka: Barevné titulky mohou být pro někoho, kdo špatně vidí, i nevýhodou – pokud jsou například příliš tmavé a splývají na tmavém pozadí a podobně. Pro mě by byly mnohem lepší titulky v barvě kontrastující s pozadím. Ale je jasné, že nejde vždy myslet úplně na všechny.

→ Moc děkuji za názor, zatím jsme se setkali jen s kladnými reakcemi. Snažíme se, aby byly i barevné titulky dobře rozeznatelné, ale určitě budeme rádi, pokud na festival dorazíš a dáš nám nějakou zpětnou vazbu.

- na portálu RVP.cz jsou uvedeny kategorie postižení, dříve tam bylo i sluchové postižení, nyní už je skupina rozdělena na základě komunikačních preferencí (ČJ x ČZJ), snad tam brzy přibudou materiály ve znakovém jazyce, zatím tam žádný takový materiál není

- KlasCement – belgický portál podobný RVP u nás – materiály od učitelů tam zpřístupňují i neslyšícím – dokumenty lze číst na čtecích zařízeních, videa jsou opatřena titulky
- otevřené vzdělávání = velká příležitost pro sdílení kultur, pro lepší a efektivnější vzdělávání, mělo by být otevřené všem, u nás to tak zatím nefunguje, ale má smysl se o to snažit

Otázka: *Jak fungují licenční značky ve vztahu s OSA (Ochranný svaz autorský), např. v případě hudby?*

→ U hudby to funguje stejně. Jako autor hudby či klipu jim mohu přidělit některou ze značek a OSA už to tak řešit nemusí. Stejně je to i u filmů, fotek apod.

Otázka: *Nejsou u materiálů s fotkami dětí problémy s ochranou osobních údajů?*

→ Pro videa, či fotky vytvářené učiteli je samozřejmě potřeba získat podepsaný souhlas rodičů.

Otázka: *MOOC – je to něco jako náš Moodle?*

→ Moodle je systém pro vzdělávání určený jen určitým uživatelům, vyučující do něj vkládají materiály, ale kdo není studentem FF, k materiálům se nedostane. Nejde o otevřený zdroj. Ale i Moodle je jedním z nástrojů, u kterého mohu nastavit pravidla tak, že tam bude mít přístup každý. Problém by byl se standardním autorským zákonem – materiály obsahují i kusy z jiných děl jiných autorů, podle zákona je lze tedy využívat jen pro vzdělávací účely, neměly by se ale dál šířit. Ten zákon není moderní, ale funguje tak. Evropský parlament teď projednává novou směrnici o duševním vlastnictví, pokud projde, změní se i náš autorský zákon, zatím to ale vypadá, že ani směrnice nebude v tomto směru příliš otevřená a materiály dovolí šířit jen v rámci vzdělávání. Snažíme se momentálně podobu směrnice nějak ovlivnit.

Otevřenost vzdělávacích materiálů může pomoci také ke snížení nerovnosti mezi státy a přispět ke vzdělávání v rozvojových zemích, kde je k němu horší přístup. Problém ale je, že například on-line kurzy z MOOC typicky užívají bílí Euroameričané starší 35 let, kteří už jednu školu vystudovanou mají. Naopak ti, kterým by mohly tyto kurzy nejvíce pomoci, se jich účastní minimálně.

Otázka: *Kdybych chtěl absolvovat nějaký z on-line kurzů univerzit, najdu tam také kurzy v místním znakovém jazyce?*

→ Kurzy jsou určené pro desetitisíce lidí z celého světa. Žádný ve znakovém jazyce jsem zatím neviděla. Nejspíš to ale bude tím, že ho nikdo zatím nepoptával. WFD možná ani takovou příležitost on-line kurzů nezaregistrovala, netlačí na poskytovatele, aby k videím

minimálně doplnili titulky. Kurzy pořádají nejprestižnější univerzity, samy o sobě stojí dost peněz, doplnit k nim titulky nebo překlad by jistě nebyl problém, zřejmě o to ale nikdo ještě nepožádal. Je potřeba poskytovatele o takových věcech informovat.

Otázka: MOOC obsahuje kurzy pro vysokoškolské vzdělávání, nebo tam najdu i hodiny pro základní či střední školy? Myslím, že tady v ČR se neslyšící děti dostatečně neučí o znakovém jazyce a kultuře neslyšících, bylo by skvělé mít nějaké takové kurzy k dispozici.

→ MOOC je určený pro vysokoškolské vzdělávání. Materiály pro střední školy lze najít na Khan Academy (<https://www.khanacademy.org/>, <https://khanovaskola.cz/>). Tam najdeme krátká vzdělávací videa pro všechny úrovně vzdělávání. Video tam může přidávat kdokoli. Pokud se tady na ústavu rozhodnete udělat sérii videí v ČZJ pro neslyšící děti o znakovém jazyce a kultuře neslyšících, je možné na tyto stránky videa nahrát a zpřístupnit je. Pokud by navíc videa obsahovala i titulky, byla by přístupná i slyšícím dětem.

Videa na stránkách Khanovy školy titulky mají.

Pan Khan před několika lety doučoval svého synovce matematiku, nahrával mu k tomu videa a synovec je sdílel na internetu. Postupně se tvorba videí rozšířila. Česká nezisková organizace videa překládá, aby byla přístupná i pro české uživatele.

EDUin má v organizaci kontakty, určitě by tak bylo možné vytvořit i nějaká videa v ČZJ a na stránkách je zpřístupnit.